

Topplerke *Galerida cristata*

Global utbredelse

Topplerka er utbredt i størstedelen av Europa, østover gjennom Russland til Kina og Korea, og gjennom Irak, Iran og India. Den finnes også i Nord- og Øst-Afrika. Innenfor utbredelsesområdet er den representert med flere underarter.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Topplerka har aldri hatt noen vid utbredelse her i landet, og finnes ikke lenger som hekkefugl hos oss. Som hekkefugl var den også bare konsentrert til noen få steder. Den hekket tidligere i Oslo-området og ved Hamar, og muligens i Sarpsborg. En skal heller ikke se bort i fra at den kan ha hekket på andre steder i Østlandsområdet. I Oslo-området hekket det flere par fram til begynnelsen av 1960-tallet, og i Åkersvika ved Hamar hekket den vellykket i 1972 og mislykket hekking i 1974 (Solheim 1991). Den hekket også muligens i 1973 (G. Sonerud pers. medd.). Den er ellers observert spredt og tilfeldig over hele landet, men de fleste observasjonene stammer fra Østlandsområdet.

Topplerka har utviklet seg fra å være en steppesfugl til nærmest å bli en byfugl. Den vil gjerne ha tørre områder med sand og grus uten trær og busker, og lite vegetasjon for øvrig. Dette gjør at den lett blir tiltrukket av områder som er påvirket av mennesker, som industrifyllinger, flyplasser, jernbaneområder, grustak o.l. (Solheim 1991). Reiret legges godt skjult på bakken under en busk, i ei gressstue el.l., men kan også ligge helt åpent. Vinterstid påtreffes den ofte i bygatene ved torg og jernbanestasjoner.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

I dag kan en ikke snakke om noen bestand av topplerke i Norge, kun som en tilfeldig gjest. Etter at arten gjorde sitt siste hekkforsøk her i landet, er det bare gjort et ti-talls sikre observasjoner av arten hos oss. Den var heller aldri vanlig i hekkeområdene, og det ble bare gjort noen få hekkfunn opp gjennom tidene. Utenfor hekkeområdene opptrådte den mer eller mindre tilfeldig.

Topplerka ekspanderte i Norden på 1800-tallet og nådde Norge på slutten av forrige århundre (Trond-

heim vinteren 1880/81). Ekspansjonen i Norden fortsatte fram til ca. 1925. I Oslo, hvor arten hekket regelmessig fram til ca. 1960, ble den observert for første gang i 1906. Etter begynnelsen av 1960-tallet ble arten borte fra Oslo-området. Ved Borregaard i Sarpsborg opptrådte den årlig i begynnelsen av dette århundre, uten at hekking ble konstatert. I Åkersvika ved Hamar ble den første gang observert i 1972, da den hekket. Dette er den siste vellykkede hekking i Norge. Etter det mislykkede hekkforsøket i 1974, ble topplerka observert årlig i Åkersvika eller inne i Hamar by fram til 1980. Om arten hekket etter 1974 er vanskelig å si, men den ble observert både vinterstid og på våren i tillegg til en observasjon i juli.

Tilbakegangen i Norge henger sammen med tilbakegangen i Nord-Europa for øvrig. I Sverige er det i dag bare noen få par tilbake sør i landet.

Hekkebiologi

Sangen til topplerka er kvitrende og fløytende, men ikke så kraftig som sanglerkas. Sangen framføres i lufta, fra en bygning eller på bakken. Eggleggingen skjedde hos oss i mai, mens den i Sverige er i mars/april (Fremming 1984). Den har ofte 2 kull. Begge kjønn ruger, men hunnen står for det meste. Mens hunnen ruger, holder gjerne hannen vakt i nærheten. Ved forstyrrelser kan hunnen løpe bortover bakken 50-60 m før hun letter og begynner å varsle. Hannen kan også bevisst lede inntrengere vekk fra reiret. Reiret ligger godt skjult på bakken, selv om det ligger åpent. De 3-5 eggene blir ruget i 12-13 døgn, og ungene forlater reiret etter 8-10 døgn. De er flygedyktige etter 13 døgn. Hannen overlater føden til hunnen som mater ungene.

Trekkforløp

Topplerka er hovedsakelig standfugl, men ringmerkede svenske topplerker er funnet igjen i Belgia og Frankrike (Solheim 1991). I Russland trekker arten vekk fra områder med mer enn 140 dagers snødekke (Fremming 1984).

Torger Kristian Hagen

Topplerke *Galerida cristata*

- 1 ● Konstatert hekking
- 0 ● Sannsynlig hekking
- 0 ◦ Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

